

Федорук. Наречие в современном русском языке. Москва: Московский государственный институт истории, философии и литературы, 1939.

4. Щерба Л.В. Избранные работы по русскому языку. О частях речи в русском языке. Москва: АН СССР, 1957.

5. Бабайцева В.В. Классификация частей речи с учётом переходных явлений. Явления переходности в грамматике русского языка. Москва: Дрофа, 2000.

6. Бабайцева В.В. Явления переходности в грамматическом строе русского языка и методика их изучения. *Межвузовский сборник научных трудов*. Москва: МГПИ им. В. И. Ленина, 1988. С. 3-13.

7. Воинова Е.И. Дательный падеж при инфинитиве и предикативных словах на о. *Вестник ЛГУ: Серия истории яз. и лит.* № 2, Вып. 1. Ленинград: 1965. С. 151-159.

8. Золотова Г.А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. Москва: УРСС, 1982.

9. Матханова И.П. Выражение значения состояния в высказываниях с формами несовершенного вида в современном русском языке. Функциональный анализ грамматических форм и конструкций, Дис. канд. филол. наук. Ленинград, 1988.

10. Паташкова Е.С. К вопросу о функционально-грамматическом статусе слов категории состояния в русском языке. *Вестник ЧГПУ*. № 12. Челябинск, 2012. С. 194-202.

Катерина Тулякова

м. Київ, Україна

Збереження специфіки української мови при перекладах поетичних творів англійською мовою

The article looks at the specific features of the Ukrainian poetic language that constitute a challenge for a translator. The author analyses some of Lesia Ukrainka's poems and their English translations. It is emphasized that the effectiveness of translations depends on the adequate rendering of some key language units.

Key words: translation, transformation, interpretation, linguistic analysis, comparative method.

Неоцінима роль перекладу в розвитку людської цивілізації загальновідома. Не меншу роль відіграє переклад і в сучасному світі. Тому не викликає подиву той пильний інтерес, який виявляють по відношенню до нього вчені, письменники, критики, практики перекладу. Особлива увага приділяється найбільш складним для перекладу творам художньої літератури як засобу встановлення міжнародних культурних зв'язків. Прикладом може бути представлення творчості Лесі Українки англomовному читачеві. Насамперед тому, що творчість письменниці – це світова слава української літератури. Великий новатор – вона з

рідкісною витонченістю поєднувала у своїй творчості найхарактерніші риси української національної свідомості з різними ремінісценціями і мотивами світової культури. Своєю поезією Леся Українка навстіж розчинила двері в людський світ, значно розширивши жанрово-тематичні обрії рідного письменства. Разом з Іваном Франком вона – другий титан слова в планетарній поезії. Герої її творів ведуть боротьбу за волю, за право на щастя, за можливість побудови нормального суспільства, де людська гідність була б найвищою вартістю.

Мета статті – з'ясувати особливості процесу перекладу поетичних творів та прослідкувати адекватність інтерпретації англійською мовою певних україномовних рис на прикладі поетичних творів Лесі Українки.

До творів Лесі Українки – з метою їх аналізу – зверталися англomовні рецепієнти: М. Тарнавська, Е. Рев'юк, Й. Кіркконела, П. Канді, К. Меннінг, Е. Сіммонс. Вони зосереджували свою увагу на ідеологічних аспектах її творів, відзначали жанрове та тематичне новаторство письменниці.

Рецепція творчості Лесі Українки англomовними літераторами явлена як перекладами поезій, так і монографіями, дослідженнями, нарисами, розвідками, статтями, опублікованими у різних періодичних виданнях США, Канади, Великобританії, зокрема, це – “The Ukrainian Quarterly”, “The Ukrainian Review”, “Journal of Ukrainian Studies”, “Comparative Literature” та ін. Заслугує на увагу двотомний збірник “Ukrainian literature in English” Марти Тарнавської, що містив бібліографію англomовних перекладів та критичних відгуків про українських письменників з 1840 по 1965 рік [1].

Помітну роль у відкриванні світові України відіграла монографія К. Меннінга “Twentieth-Century Ukraine” – це своєрідний історико-культурний нарис про нашу державу. К. Меннінг на цьому не завершив своє дослідження. У 1950 році в журналі “Comparative Literature”, що видається при Орегонському університеті, США, була опублікована його стаття “New England in Lesya Ukrainka’s “In the Wilderness”, де автор високо оцінив драматичну поему «У пуці» Лесі Українки [2].

Наша стаття передбачає детальний аналіз поетичних творів. Ми простежимо за трансформацією тих мовних одиниць, що відтворюють специфіку української мови, віддзеркалюють менталітет нації. Для прикладу пропонуємо зразки перекладів Г. Еванс.

Порівняльний аналіз містить наступні пункти:

- 1) мета висловлювання;
- 2) ситуативність;
- 3) спосіб вираження ситуації;
- 4) еквілінеарність;

5) еквіритмічність та еквірозмірність.

Базовим поняттям перекладацької теорії виступає поняття еквівалентності. Саме тому ступінь еквівалентності дозволяє говорити про якість та адекватність тексту перекладу тексту оригіналу. Різновидами еквівалентності є: еквілінеарність, еквіритмічність та еквірозмірність, які ми використовуємо для порівняльного аналізу. Вибір даного зразку поетичної спадщини не випадковий. По-перше, англомовна версія детально не досліджена. По-друге, дбаючи про збереження специфіки української мови при перекладах, ми тим самим дбали про утвердження нації з її менталітетом, що репрезентував себе у мові художніх творів.

Художнє мовлення – це вища, найбільша форма реалізації можливостей мови. Лексика художнього мовлення дещо відрізняється від лексики нормативної, тому складно відтворювати художні (особливо поетичні) твори іншою мовою, але можливо. Проблема в іншому – в ступені якості, еквівалентності перекладу.

Розглянемо порівняльний аналіз поетичного твору Лесі Українки “*Contra spem spero!*” («Без надії сподіваюсь»). Даний вірш – своєрідний гімн людській волі, яскраве свідчення титанічного духу поетеси. Отже, **1. за метою висловлювання:**

4-а строфа оригіналу:

*I від сліз тих гарячих розтане
Та кора льодовая, міцна,
Може, квіти зійдуть – і настане
Ще й для мене весела весна.*

4-а строфа перекладу:

*Scalding tears that will melt armour
Of the ice that has long on earth lain,
Maybe flowers will bloom and a springtime,
Bearing joy for me too, come again.*

У перекладі основна думка збережена. Лейтмотив віршу виражений у 3-му рядку 2-ї строфи та повторюється у 3-му рядку 7-ї строфи – у перекладі зберігається: [3]

3-й рядок 2-ї строфи – *always I, against hope, keep on hoping;*

3-й рядок 7-ї строфи – *ever I, against hope, keep on hoping.*

2. Ситуативність

Назва твору оригіналу й перекладу залишилася однаковою (латинською мовою), що посилює тяжіння до наскрізної думки, яка збережена в перекладі.

3. За способом вираження ситуації

Слід звернути увагу на символіку твору, на контрастні символічні образи «квітки на морозі», «серед лиха співати пісні», «ясна владарко темних ночей», що відтворюють неволю народу і його світлі

сподівання на визволення. У перекладі відповідно – “flowers of cheer”, “sing a song when grief is my lot”, “lodestar, precursor of dawn”. Характерна україномовна символіка дещо видозмінилася, однак збереглася семантична цілісність [3].

Улюбленими образами поетеси є «весела весна» (4-та строфа) – “springtime”; «зірка провідна» (6-та строфа) – “the bright queen”. Простежимо перехід стилістичних прийомів оригіналу в перекладі. В українському варіанті градація, анафора, риторичні звертання та вигуки, які вказують на повторюваність, наростання дії і почуття. Відбувається і градація оригіналу, і риторика питань у перекладі:

2-а строфа оригіналу

Жити хочу! Геть думи сумні!

3-я строфа оригіналу

Буду сіять барвисті квітки,

Буду сіять квітки на морозі

2-а строфа перекладу

I would live! Away gloomy thought

3-я строфа перекладу

I shall plant my lowers of cheer,

I shall plant in the frost vivid flower

Важливою є наказова інтонація останньої строфи, яка завершує розвиток переживань ліричного героя, відображає незламну волю до боротьби, формує його ідею.

Оригінал:

Так! Я буду крізь сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

Без надії таки сподіватись,

Буду жити! Геть думи сумні!

Переклад:

Yes! Through my tears I would burst out laughing,

Sing a song when grief is my lot.

Ever I, against hope, keep on hoping –

I will live! Away, gloomy thought!

Наказова інтонація є завершальною і в перекладі, не порушуючи ритмомелодики.

Простежимо збереження візуально-чуттєвої алітерації.

2-а строфа оригіналу:

З – с – з – с – с

С – с – с

(...крізь сльози сміятись,

серед лиха співати пісні...)

2-а строфа перекладу:

Th – s – s

S – s – s

(...through tears I would burst

sing a song...is...)

Наближене звучання створює подібну атмосферу сприйняття як оригіналу, так і перекладу, створюючи на підсвідомому рівні семантико-стилістичну єдність творів.

4. Еквілінеарність.

Кількість рядків у перекладі збігається з кількістю рядків в оригіналі; збережена інтонаційна єдність твору та розташування абзаців.

5. Еквіритмічність та еквірозмірність.

У перекладі 3-стопний анапест оригіналу збережено.

Зробивши порівняльний аналіз перекладу, проаналізувавши доцільність вживання певних мовних одиниць, можемо зробити висновок, що Г. Еванс вдалося наблизити англійські відповідники до текстів оригіналу. Краса і велич слів української поетеси, обрії її світосприйняття, переступивши бар'єри часу, вдало подолали і мовні бар'єри завдяки майстерності перекладачів. Перекласти – означає виразити точно засобами однієї мови те, що вже виражено засобами іншої мови в нерозривній єдності змісту і форми. Не менш важливим є передача римування та розміру твору оригіналу. Ступінь вірності оригіналу є тим критерієм, який визначає рівень професійної кваліфікації перекладача та оцінку якості перекладу.

Література

1. Ukrainian Literature in English. Selected articles in journals and collections publ. since 2000. Compl. by M. Tarnawsky. Ukrainian Quarterly. 2010. Spring-Summer. 2. Зорівчак Р. Лесине слово в англійській одежі. *Всесвіт*. 1971. № 2. С. 30-33. 3. Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт. К:Наукова думка, 1975. Т.1.

Сергій Фокін

м. Київ, Україна

Критерії деталізації статті у двомовному перекладному словнику

Polysemy's degree constitutes a challenging lexicographic problem both in theory and practice of translation. While an extremely detailed lexicographic entry turns out to be useful for scientific and technical purposes, in bilingual dictionaries, where the meanings correlate with target language lexemes, a wider specification should concern those senses which are rendered in different ways, particularly, the cases of a high risk of derivative interference. Meanings separation in bilingual dictionaries must be founded on the practice of translation rather than etymological features and might depend on directionality of translation. Translators might also need different connotatively marked translations in an entry within the same meaning.

Key words: bilingual lexicography, polysemy, semantics, derivative interference, translation.